

Бобровнік Юрій
(Переяслав-Хмельницький)

ВИНИКНЕННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЬВІВСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО БРАТСТВА В УКРАЇНІ (1989–1994 рр.)

Стрімкий розвиток національно-визвольного руху в Україні у другій половині 1980-х років, стимульований «Перебудовою» та «Гласністю», сприяв активізації студентського руху. Стали створюватися регіональні молодіжні організації, члени яких від культурницької діяльності переходили на позиції боротьби за права та свободу свого народу. Серед них помітну громадсько-політичну позицію відіграло «Студентське Братство» (СБ).

Мета статті з'ясувати стан наукового вивчення діяльності СБ та встановити джерельну базу; розглянути суспільно-політичну діяльність Студентського Братства у 1989–1994 рр.

Окремі напрями з історії СБ знаходимо у дослідженнях Д. Мельникова¹. Більше інформації про його діяльність подав О. Бойко, віднісши членів Братства до студентської молоді, котра врятувала від «політичного нокауту опозицію» восени 1990 р.² Автор вважає, що в акції голодування на майдані Жовтневої революції переважно брали участь студенти зі Львова³. Деякі згадки про Братство знаходимо у довідниках, де йдеться мова про студентські об'єднання⁴. У цьому ж руслі проведено дослідження А. Білоуса, автор відзначає, що СБ було в числі організацій, які утворили Спілку українських студентів (СУС)⁵. Розглядаючи молодіжний рух, В. Кулик, О. Голубоцький зосередили свою увагу на діяльності студентської організації лише в 1989–1990 рр., піком якої стала участь у голодуванні молоді в жовтні 1990 р. Унікальність досліджень авторів полягає лише в тому, що вони єдині, хто розкрив суть організаційної побудови Студентського Братства, вказуючи на його певну аморфність⁶.

Досить цінними є матеріали самвидаву того часу, особливо газет студентського об'єднання «Братство»⁷. Завдяки їм можемо відновити хронологію подій, ініційованих СБ. Однак матеріали газет потребують критичного підходу та більш ґрунтовної перевірки. Про діяльність СБ коротко йдеться у дослідженнях О. Голубоцького, Ю. Докуніна, В. Кулика. Зокрема, дослідники відзначили приєднання СБ 1994 р. до Першої студентської Профспілки (ПоСтУП)⁸. Деякі факти з історії регіональної діяльності СБ містяться у матеріалах, що знаходяться в Центральному державному архіві громадських об'єднань України (ЦДАГО України)⁹.

25 травня 1989 р. за ініціативою студентів факультету журналістики Львівського університету відбулася установча конференція на якій були прийняті статут, програма, звернення до студентів України, обрана керівна Рада Братства¹⁰. Після утворення організації члени Братства розпочали активну свою діяльність. З червня до серпня 1989 р. активісти організації взяли участь у другій екологічній експедиції «Дністер-Львів-89», організованій Товариством Лева для визначення екологічного стану басейну Дністра¹¹.

Ще в час становлення організації її активісти відновлювали пам'ятники, проводили культурно-концертну діяльність¹². Уже у вересні 1989 р. члени Братства заявили про необхідність добиватися «повної демократизації» університетського навчального процесу, поширення серед молоді знань про українську культуру та історію. Тоді ж було й заявлено про необхідність студентам посилено взяти участь у виборчих кампаніях осені 1989 р.: виборах до Верховної Ради України, комсомольських і профспілкових органів, студентських конференцій, а також делегатів на студентський всесоюзний форум, представивши максимум своїх кандидатів у депутати та делегатів усіх рівнів¹³.

Перший чисельний студентський мітинг в Україні відбувся у Львові 31 серпня 1989 р. з ініціативи осередку «СБ» Львівського політехнічного інституту та львівської організації Народного Руху України (НРУ). Студенти протестували проти «чистоти рядів», «батьківської турботи» з боку ректора львівського Політехнічного інституту та виступили на захист прав студентства¹⁴. Проте, як оцінювали самі учасники мітингу, час для його проведення обрано не досить вдало, оскільки студенти ще не з'їхалися до навчальних закладів Львова, та вказували на відсутність досвіду проведення в них такого типу заходів. Мітингувальники прийняли резолюцію, яку члени СБ намагалися втілити в життя протягом часу існування організації.

Наступною акцією СБ став протест проти проведення адміністраціями ВНЗ «патріотичних» заходів із примусовим залученням студентів, як це відбулося 9 вересня 1989 р., коли були зняті дві групи лісогосподарського факультету ЛДПІ, споряджені червоними прапорами і відправлені інститутськими автобусами на стадіон «Дружба», де мав відбутися мітинг, організований Радою ветеранів, який члени СБ перетворили на мітинг-протест під синьо-жовтими прапорами¹⁵. СБ виступило співорганізатором фестивалю «Червона Рута» і після його закінчення звинуватило владу у втручанні та перешкоджанні його проведенню¹⁶.

Спершу СБ прагнуло в рамках існуючих законів покращити становище студентів, про що свідчить зустріч представників СБ із головою облпрофради 29 вересня 1989 р. На ній обговорили питання захисту студентів, можливості створення студентської асоціації, студентської сторінки у «Профспілковому віснику»¹⁷. 18 жовтня 1989 р. активісти СБ прагнули легалізувати студентську організацію і зареєструвати її на пленумі міськвиконкому Львова, проте влада міста відмовила студентам у їх намаганні¹⁸.

1 жовтня 1989 р. у Львові на вулиці Коперника міліція силою розігнала мітинг. СБ засудило дії органів правопорядку і вимагало розслідування інциденту та покарання міліцейських чиновників¹⁹. 2 жовтня на розширеному засіданні координаційної ради СБ, прийнято рішення організувати загальноміський страйк-протест, і висунути вимоги, у разі невиконання яких 4 жовтня оголошувався би цілодобовий страйк. 3 жовтня у 2-годинному попереджувальному страйку взяли участь студенти 5 вузів – університету, політехнічного, поліграфічного, лісотехнічного інституту та інституту прикладного та декоративного мистецтва. 5 жовтня, прагнучи консолідувати молодіжні організації, СБ взяло участь у зустрічі представників молодіжних організацій Львова, що відбулася у приміщенні львівського міського комсомолу. У ній взяли участь члени ОК і МК комсомолу, Товариства Лева, Спілки Незалежної Української Молоді. На зустрічі обговорювалися можливості подальшого діалогу різних організацій²⁰.

Виникнення осередків СБ у львівських вузах відбувалося практично водночас. Проте їх спрямованість на певних етапах була різною в силу тих проблем, які стояли першочерговими у розв'язанні в тому чи іншому конкретному навчальному закладі. Структура Братства була децентралізована. Його осередки мали право приймати свій статут і були майже повністю автономними. Міське керівництво «братчиків» виконувало

тільки координаційні дії. Така децентралізація все ж не отожднювалася з аморфністю структури. Студентське Братство являло собою єдине молодіжне середовище. Саме тому допускалася автономія вузівських осередків. Лідер СБ М. Іванчишин пояснював причини такої побудови організації наявністю специфіки у кожному окремому вузі Львова. Так, у Сільськогосподарському інституті адміністрація прихильно ставилася до «Братчиків», а в Політехнічному – члени Братства постійно переслідувалися. Відповідно і діяльність осередків у цих навчальних закладах будувалася за різними принципами²¹.

Одним із перших утворився осередок СБ у львівській політехніці. Його становлення відбувалося завдяки активній участі студентів у діяльності Товариства Лева, потім створенні Молодіжного Товариства Української Культури.

Улітку 1989 р. в Києві виникла ідея створення міжвузівської організації, яка б стала центром студентської політичної ініціативи. 5 вересня того ж року утворився ініціативний комітет, який провів нараду за участю членів Братства, присутні домовилися про створення Української Студентської Спілки (УСС)²².

7–8 жовтня 1989 р. відбулася зустріч студентських неформальних організацій Львова, Києва, Чернівців, Одеси та Тернополя, на якій було вирішено провести у того ж року в Києві з'їзд студентів України, який би об'єднав зусилля студентів для захисту їх прав та інтересів.

Визнаючи головними завданнями вищої освіти здобуття високої кваліфікації, виховання демократичної свідомості, громадсько-політичної активності, підготовки справді народної інтелігенції УСС братиме участь у національному відродженні і громадському житті України. Пролунав заклик до студентів України створювати осередки УСС у своїх навчальних закладах. Було також утворено осередки оргкомітету УСС в Києві (О. Доній, М. Кошманенко), Львові (А. Дешиця, Л. Петренко), Чернівцях (О. Хавич), Одесі (І. Сьомик)²³.

Розбудовуючи свою організаційну структуру, СБ формувало власну бібліотеку, що вже у жовтні 1989 р. налічувала 50 найменувань періодичних незалежних видань з 7 республік СРСР, а також Польщі та Канади. Передусім, налагоджувалося постачання такого роду літературою львівських осередків²⁴. Восени 1989 р. структури СБ виникли у Чернівцях²⁵, Івано-Франківську, Тернополі, Луцьку²⁶. 15 жовтня у м. Чернівці відбувся мітинг, за результатами якого 16 та 17 жовтня міліцією заарештовано двох студентів історичного факультету Чернівецького Державного Університету. СБ опротестувало дії міліції. 20 жовтня з ініціативи осередку на порядку денному звітно-виборчої комсомольської конференції Чернівецького університету першим стояло питання про політичну ситуацію в місті. Конференція вирішила вимагати відміни покарання студентам та іншим учасникам мітингу, а також визнати його санкціонованим. Вимоги студентів підтримав ректорат і партком. У випадку не виконання вимог студенти залишали за собою право діяти у рамках Конституції, для чого створили комітет уповноважених. Того ж вечора студентів було випущено²⁷.

16–23 жовтня пройшли вибори делегатів на Студентський Всесоюзний форум, що мав відбутися в Москві. Були обрані делегати із 7 вузів Львова (університет, політехнічний, поліграфічний, лісотехнічний, медичний, торгово-економічний інститути та інститут декоративного мистецтва), перемогли на виборах кандидати від СБ. 22 жовтня 1989 р. відбулося перше засідання оргкомітету з'їзду студентських організацій України, на якому було вирішено провести з'їзд 7–9 грудня 1989 р. в Києві; опрацьовано програмову декларацію і проект статуту УСС, підготовлені М. Томенком. Керівництво СБ намагалося бути в курсі подій всесоюзного молодіжного опозиційного руху й тому 28–29 жовтня 1989 р. відрядило до Ленінграда на міжрегіональну зустріч делегатів студентського

форуму, на якій Братство репрезентував студент-політехнік О. Гаркот. 29 жовтня – на горі Ключ біля могили січових стрільців братчики урочисто відзначили 71 роковини утворення Західно-Української Народної Республіки²⁸.

Студентська організація завжди виступала проти незлагоджених дій опозиції і тому піддала критиці невідготовлений страйк, проведений 25 жовтня 1989 р. у Львові «дорослими опозиційними силами», вважаючи, що проти комуністичного режиму потрібно діяти продумано та організовано²⁹.

1 листопада 1989 р. відбулася установча конференція СБ Політехнічного інституту, на якій студентами вироблено структуру осередку, обрано правління (3 особи) та раду представників. 2 листопада у с. Збоша на місці поховання 40 стрільців УГА, впорядкованому СБ Львівського медичного інституту, пройшов мітинг і молебен за участю православного священика, 3 священиків УКЦ, народного депутата СРСР Р. Братуня, 50 студентів медінституту, близько тисячі місцевих жителів. 3 листопада 1989 р. відбулася конференція СБ Львівського університету, на якій створено Раду з 9 осіб та обрано її голову – студента-фізика А. Винничука³⁰.

18 листопада у студклубі ЛДУ відбулося свято стрілецької пісні «Гей там на горі Січ іде», організатори якого виступили осередки СБ фізичного та механіко-математичного факультетів. Під час свята вперше в університеті було піднято блакитно-жовтий прапор³¹.

29 листопада у приміщенні конференц-залу готелю «Супутник» відбулася друга загальноміська конференція СБ Львова. На ній заслухано звіти про діяльність осередків, обговорено і в основному затверджено новий Статут Братства та обрано новий склад Ради, головою якої став М. Іванчишин³².

8–9 грудня 1989 р. в Київському університеті відбулися Всеукраїнські установчі збори УСС, в роботі яких взяли участь і представники СБ³³. З першого дня роботи установчого з'їзду розгорнулася дискусія щодо того, якою бути новій організації – асоціацією об'єднань чи спілкою. Після бурхливих дебатів проголошено Конфедерацію студентів України (КСУ), до складу якої відійшло СБ та новоутворена централізована УСС.

У грудні 1989 р. за участі СБ у Львові відбувся форум, на якому прийнято резолюцію «Про Засоби масової інформації». Зокрема в ній йшлося про те, що учасники форуму засуджують позицію Центральних ЗМІ, передусім, – програми «Час» і газети «Правда»; висловлюють підтримку громадській позиції таких видань, як «Московские новости», «XX век и мир», «Аргументы и факты», і таких програм, як «Взгляд»; вимагають відмінити контроль КППС над непартійними виданнями і програмами; вимагати ідеологічної цензури та якнайшвидшого прийняття демократичного закону про ЗМІ³⁴.

1990 р. відбулася ціла низка заходів, ініційованих СБ. 20–21 лютого 1990 р. в Київському університеті відбувся страйк студентів, після якого влада заарештувала студентських лідерів «за спробу організації мітингу». 23 лютого на знак протесту проти ув'язнення студентів, відбулося пікетування київського міськвиконкому, під час якого влада арештувала 17 осіб. 11 було засуджено на різні терміни ув'язнення. 27 лютого 1990 р. група студентів зі Львова, Дрогобича, Чернівців, Києва пікетувала київський міськвиконком із приводу незаконності арештів студентів 21–23 лютого 1990 р. Невдовзі із пікетувальників арештовано 12 осіб, серед них 9 студентів із Львова і Дрогобича: І. Коцюрuba, А. Гуск, І. Сліпецький, А. Гасанов, А. Лупах, А. Ануфрієв, М. Походжай, О. Садовий, Д. Стеблах³⁵.

23–25 лютого 1990 р. відбувся 2-й з'їзд КСУ. До Львова з'їхалися лідери студентських організацій Дніпропетровська, Одеси, Києва, Ужгорода, Чернівців. Очевидці стверджують, що тон з'їзду задали слова М. Іванчишина, який сказав: «Боротьба за студентські права – це політична боротьба, боротьба за владу»³⁶. Делегати визнавали, що

активізація студентського руху «не всім до душі»³⁷, бо якщо у Львові діяльність СБ підтримано громадськістю і воно було офіційно зареєстровано, то у Києві влада заарештувала студентів, які прагнули своїх прав, а умови діяльності студентів на Сході та Півдні України були ще гіршими. У перший день делегати вимагали вивести з навчальних закладів партійні комітети, військові кафедри з підпорядкування Міністерства оборони СРСР, порушити питання про створення національних військових формувань. Робота з'їзду проходила по секціях: «Студентство і політика», «Студентство і національне відродження», «Студентське самоврядування, статuti вузів та незалежних студентських профспілок», «Студентство і соціологія». На з'їзді також було обговорено і прийнято Статут Конфедерації Студентів України. Після завершення роботи з'їзду проведено мітинг, на якому було зібрано пожертвування на меморіальну дошку А. Коцко³⁸. З'їзд КСУ прийняв рішення розпочати 1 березня 1990 р. загальноукраїнський страйк на знак протесту проти арештів студентів у Києві. Також делегати прийняли цілу низку радикальних резолюцій та декларацій, зокрема: «Політичну декларацію», в преамбулі якої йшлося, що молодь усвідомлювати, що «проблеми студентства, як і всієї молоді, є результатом підневільного становища України та тоталітарної, соціалістичної системи господарства. І далі вважаємо, що політичні проблеми можуть бути вирішені лише демократичними методами парламентським шляхом»³⁹.

У декларації «Студентство і національне відродження» йшлося, про те що, кризовий стан радянського суспільства вимагав якнайшвидшого перегляду його основних принципів, зокрема у питанні забезпечення національної рівності, оскільки внаслідок проведення КПРС і ВЛКСМ імперської політики денационалізації, русифікації, геноциду проти народів України знищено значну частину передової інтелігенції, національний генофонд – селянство, цілеспрямовано занедбано і зруйновано пам'ятки історії і культури, у результаті антинародних дій уряду і влади різко знизився рівень національної свідомості, особливо молоді. Виходячи з принципів міжнародного права, учасники з'їзду КСУ, вимагали ліквідувати диктатуру партійних і комсомольських органів: у галузі культури, освіти, науки, а саме ліквідувати парткоми та комітети комсомолу у школах, ПТУ, технікумах та ВНЗ; у ЗМІ (пресі, радіо, телебаченні): вимагалось відмінити цензуру, визнати й надання юридичного статусу незалежній неформальній пресі, прийняти якнайшвидше закон про ЗМІ, оскільки, як вважали делегати з'їзду, «життєздатність народу безпосередньо залежить від його самосвідомості. А відродження національної гідності – справа всіх і кожного»⁴⁰.

Приймаючи «Екологічну декларацію», студенти вважали екологічне становище на Україні критичним. Й тому радикальними заходами порятунку України вважали: поетапне закриття об'єктів АЕС на Україні, оскільки вони розміщені в екологічно небезпечних районах, на них установлені реактори, аналогічні чорнобильським; мала бути повна гласність в області екології; проекти, реалізація яких загрожує навколишньому середовищу впроваджувати шляхом всенародного референдуму; оголосити курортними зонами Прикарпаття, Закарпаття, Карпати, узбережжя Чорного та Азовського морів. Негайно припинити в цих районах дію всіх джерел екологічної небезпеки; заборонити використання в сільському господарстві гербіцидів, а також відходів фармацевтичної промисловості та інших небезпечних біологічних речовин; зменшити вирубку лісів шляхом ефективнішого використання деревини. Молодь вважала, що підвищення коефіцієнту використання деревини лише на 10% дасть можливість вирубування лісів на 50%; Створити громадські комітети екологічного захисту; припинити будівництво РАС біля села Пістрялово Закарпатської обл. як екологічно

небезпечно; порушити питання про кримінальну відповідальність за Чорнобильську аварію тодішнім парламентом республіки⁴¹.

У резолюціях також йшлося про вимоги офіційного визнання державного святкування релігійних свят та встановлення вихідних днів на великі релігійні свята; перенесення екзаменаційних сесій, днів навчання із цих днів; вважати державним святом України 22 січня – День Соборності України; вважати чорнобильську трагедію, розстріл студентів під Крутами 29 січня днями національної жалоби; запровадити вивчення на факультативній основі у вузах України богослов'я, теології, історії України. В документах також пропонувалося з метою підвищення національної свідомості організувати щорічне свято студентської пісні, проводити щорічні студентські експедиції з вивчення рідного краю, особливу увагу приділити територіям Закарпаття, Східної та Південної України; створити літні дитячо-юнацькі просвітницько-спортивні збори; проводити просвітницьку роботу в дошкільних закладах; створити координаційний центр для обміну інформацією та проведення спільних акцій⁴².

У наступній резолюції з'їзду КСУ з питань студентського самоврядування, статуту вузів та незалежних студентських профспілок вимагалось: автономія та екстериторіальність вузів; визнати навчання у вузі суспільно-корисною працею, з обов'язковим урахуванням часу навчання в загальній трудовій стаж та вважати студентів членами трудового колективу; кожен вуз, виходячи зі своїх умов, сам мав визначати форми керівництва, виборчу систему та основні принципи проведення навчального процесу. Беручи до уваги реально існуюче становище студентської молоді, з'їзд КСУ вважав за необхідність створити в республіці незалежну студентську профспілку з повними юридичними повноваженнями, які б надали можливість реально вирішувати проблеми студентства, ставити вимоги перед керівництвом України, області, міста, маючи при цьому правові гарантії їх вирішення⁴³. Також було прийнято резолюцію про ЗМІ, в якій вимагалось надавати можливість усім організаціям, що діють згідно з нормами міжнародного права, видавати свої друковані органи у державних друкарнях, передавши їм частину технічних потужностей. Вважати неможливими будь-які утиски і переслідування з ідеологічних міркувань⁴⁴. Також виступили проти висування газети «Радянська Україна» на здобуття премії ім. Т. Шевченка, надіславши Телеграму Комітету по Шевченківських преміях⁴⁵.

27–28 лютого 1990 р. в Київському державному університеті на факультеті журналістики працювала перша підготовча конференція редакторів і членів редколегій неформальних видань України, на яку прибули представники 16 редакцій. Неформальні видання м. Львова були представлені газетами «Братство» та «Молода Україна». У перший день роботи відбулося обговорення правових, політичних і професійних проблем, пов'язаних з неформальною пресою. По закінченню офіційних бесід, конференція працювала над обговоренням резолюції та проектом статуту і програми новоствореної профспілки незалежних журналістів України. Домовилися, що запропонований проект основних документів новоствореної профспілки незалежних журналістів України буде допрацьований орггрупою. Враховуючи виправлення та доповнення, що будуть внесені на майбутніх організаційних зустрічах, вирішили подати проект на наступну конференцію для затвердження. Закінчилася перша підготовча конференція прийняттям резолюції, а також визначенням термінів організаційних зустрічей⁴⁶. У квітні – травні 1990 р. СБ долучилося до створення Української Молодіжної спілки у Москві для сприяння українській молоді, що перебуває за межами України⁴⁷.

Досить помітну роль СБ відіграло восени 1990 р., коли спільно з УСС розпочало 2 жовтня, політичне голодування на столичній площі Жовтневої революції. Основний план

дій та принципові позиції були розроблені у ході переговорів між представниками УСС (О. Доній, Ю. Зубко) та СБ (О. Кузан, Т. Давидяк), що відбулася у рамках зустрічі молодіжних і студентських організацій СРСР у Вільносі. Київська УСС у листівці висунула три вимоги: достроково припинити повноваження ВР України та призначити нові вибори на багатопартійній основі 1991 р.; прийняти закон про націоналізацію майна КПУ та ЛКСМУ; не допустити підписання Союзного договору. Львівські студенти доповнили цей перелік ще двома вимогами: прийняти рішення про проходження військової служби громадянами України виключно в межах республіки та відставка Голови Ради Міністрів УРСР В. Масола⁴⁸.

26 жовтня 1990 р., в умовах активізації національно-визвольного руху за незалежність України та супротиву з боку комуністичної влади проходила установча конференція Львівського політехнічного інституту, на якій мали затвердити більш демократичний статут, з чим особливо не погоджувалася партійна організація у навчальному закладі, проте, під тиском СБ зміни до статуту були прийняті. Тоді ж представники СБ заявили, що «у них ніколи не було примирення з КПРС, що вони з дня заснування переслідували і будуть переслідувати комуністів»⁴⁹. Також під тиском НРУ і СБ делегати Конференції прийняли ухвалу про національний прапор у ВНЗ, винесення портретів, бюстів В.І. Леніна, зміни назви навчального закладу (виключивши з неї ордену Леніна та імені Ленінського комсомолу), виведення парткому за межі інституту, викладання всіх суспільних наук у формі факультативів: про заборону I-го та II-го відділів та ін. Вирішено, що протягом 2-х місяців буде переобрано весь керівний склад інституту з позицій платформи Руху та Братства⁵⁰. Навесні 1991 р. відбулася спроба організаційного оформлення студентського руху в єдину республіканську організацію. УСС та Львівське Студентське Братство утворили Спілку (Союз) українських студентів (СУС)⁵¹. У Києві протягом 20–24 серпня 1991 р. СУС розповсюдила листівки, в яких студенти закликали українців виступити проти дій ДКНС, створюючи осередки громадського опору⁵². Після проголошення незалежності України розпочалася підготовка до Всеукраїнського референдуму та виборів Президента України (1 грудня 1991 р.). СБ розпочало проведення активної агітаційно-пропагандистської кампанії, заходи якої мали посприяти визнанню незалежності країни. Зокрема, агітатори-активісти СБ масово від'їжджали у східні та південні області, де проводили концерти, мітинги та зустрічі тощо⁵³.

Проте в умовах поглиблення економічної кризи в Україні в 1991–1993 рр. та припартизації молодіжних структур, діяльність у форматі СУС не відбулася. Спробою реанімації масової молодіжної ініціативи стало ініційоване Союзом українського студентства друге голодування студентів у Києві в жовтні 1992 р. Проте ця акція не стала знаковою подією в молодіжному середовищі. 26 листопада 1994 р. Студентське Братство м. Львова ухвалило заяву про переорієнтацію своєї діяльності на профспілкову роботу і приєдналося до ПоСтУПу⁵⁴.

Таким чином, суспільно-політична діяльність Львівського Студентського Братства, з нашого погляду, не знайшла належного висвітлення в сучасній українській історичній науці й потребує більш докладного вивчення. Загалом діяльність СБ можна умовно поділити на кілька періодів: I-й – травень–серпень 1989 р. – період інституційного становлення та еколого-культурницька діяльність; II-й – 31 серпня 1989 р. – грудень 1989 р. – виникнення цілої низки осередків Братства у львівських ВНЗ та інших містах Західної України, загострення протистояння із владою, участь у мітингах; III-й – 1990 р.– 1991 р. – період боротьби за незалежність України, піком якої стало голодування у жовтні 1990 р.; IV-й – 1991 р. – 1994 р. – період пошуку СБ свого місця серед студентських організацій України. Найактивнішим студентське Братство було в 1989–1991 рр., коли

перед українським національно-визвольним рухом повстало найголовніше завдання – проголошення незалежності України. Загалом робота Братства спрямовувалася на захист прав студентів через посилення політичної боротьби за суверенітет України. Піком діяльності організації можна вважати участь її представників у студентському голодуванні 1990 р. Зменшення активності організації після 1991 р. пояснюємо тим, що, як і більшість молодіжних організацій того часу, СБ не зуміло швидко переорієнтуватися на нові умови роботи й тому в умовах спаду мітингової активності та відходу частини молоді від політичної боротьби після того, як Верховна Рада не виконала однієї з головних вимог – розпуску.

Загалом, з нашого погляду, діяльність СБ була багатогранною. Організація прагнула розв'язати проблеми різного спектру: від екологічних, студентських до політичних та економічних. Про це свідчать відозви КСУ. Таким чином, студентське львівське Братство можна віднести до прогресивних молодіжних організацій, що цілеспрямовано та енергійно протистояли комуністичному режиму в питанні проголошення незалежності України.

Анотація

У статті розглядається процес виникнення та суспільно-політична діяльність львівського Студентського Братства.

Annotation

The process of origin and social and political activity of Lvov Student Fraternity is examined in the article.

¹ Мельников Д. Участь студентської молоді в управлінні справами вузів: Історія та сучасність. Науковий вісник. Історія. Чернівецький університет: Збірник наукових праць. Вип. 96–97. Історія. – Чернівці, 2000. – С. 198.

² Бойко О. Феномен жовтневої революції 1990 року або чому альтернатива не стала реальністю // Нова політика і час. – 2001. – №4. – С. 40–44.

³ Там само. – С. 41.

⁴ Молодіжний рух України. Довідник. Частина I. – К., 1996. – С. 84.

⁵ Білоус А. О. Політичні об'єднання України. – К., 1993. – С. 49.

⁶ Кулик В., Голобуцька Г., Голобуцький О. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива: Дослідження.: <http://golob.narod.ru/kniga.html>.

⁷ Братство – Львів. 1989, вересень – №1.

⁸ Голобуцький О., Докунін Ю., Кулик В. Сучасний профспілковий рух в Україні: Серія «Ексклюзив». – Вип. 5. – К., 1996. – 60 с.

⁹ Про установчу конференцію Львівського політехнічного інституту. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф. I. – Оп. 32. – Спр. 2768. – 218 арк.

¹⁰ Пашиніна Т. С. Молодіжний рух в Україні в другій половині 50-х–80-х рр. XX ст.: дисертація канд. іст. наук 07.00.01/ Пашиніна Тетяна Семенівна – К., 2004. – С. 93.

¹¹ Кулик В., Голобуцька Г., Голобуцький О. Молода Україна...

¹² Братство. – Львів. 1989, вересень – №1.

¹³ Там само. – С. 1.

¹⁴ Там само. – С. 2.

¹⁵ Братство. – Львів, 1989, жовтень – №2.

¹⁶ Там само. – С. 4.

¹⁷ Там само. – С. 2.

¹⁸ Братство. – Львів, 1989, жовтень – № 3.

¹⁹ Братство. – Львів, 1989, жовтень – №2.

²⁰ Там само. – С. 2.

²¹ Кулик В., Голобуцька Г., Голобуцький О. Молода Україна...

²² Пашиніна Т. С. Молодіжний рух в Україні... – С. 19.

- ²³ Братство. – Львів, 1989, жовтень – №2. – С. 4.
- ²⁴ Братство. – Львів, 1989, жовтень – № 3. – С. 4.
- ²⁵ Там само. – С. 3.
- ²⁶ Кулик В., Голобуцька Г., Голобуцький О. Молода Україна...
- ²⁷ Братство. – Львів, 1989, жовтень – № 3. – С.3.
- ²⁸ Там само. – С.3.
- ²⁹ Братство. – Львів, 1989, листопад – №4. – С. 1, 4.
- ³⁰ Там само. – С.3
- ³¹ Братство. – Львів, 1989, листопад – №5. – С. 1.
- ³² Там само. – С. 1.
- ³³ Доній О., Синельников О. Історія УСС мовою документів і фактів (1989–1999). – К., 1999. – С. 17.
- ³⁴ Братство. – Львів, 1989, грудень – №6. – С. 3.
- ³⁵ Братство. – Львів, 1990, березень №2 (8). – С. 1.
- ³⁶ Там само. – С. 1.
- ³⁷ Там само. – С. 1.
- ³⁸ Там само. – С. 1.
- ³⁹ Братство. – Львів, 1990, березень – №3. – С. 1
- ⁴⁰ Там само. – С. 4.
- ⁴¹ Братство. – Львів, 1990, березень – №4 (10). – С. 3.
- ⁴² Братство. – Львів, 1990, березень – №3. – С. 4
- ⁴³ Братство. – Львів, 1990, березень – №4 (10). – С. 3.
- ⁴⁴ Там само. – С. 3.
- ⁴⁵ Там само. – С. 3.
- ⁴⁶ Братство. – Львів, 1990, березень – №3. – С. 1.
- ⁴⁷ Братство. – Львів, квітень – №5 (11). – С. 3–4.
- ⁴⁸ Бойко О. Феномен жовтневої революції 1990 року... – С. 40.
- ⁴⁹ Про установчу конференцію Львівського політехнічного інституту. Центральний державний архів громадських об'єднань України. – Ф.І. – Оп. 32. – Спр. 2768. – Арк. 59–60.
- ⁵⁰ Там само. – Арк. 59–60.
- ⁵¹ Білоус А.О. Політичні об'єднання України... – С. 49.
- ⁵² Шаповал В.В. Роль молоді у серпневих подіях 1991 р. та розвиток українського молодіжного руху після розпаду Радянського Союзу // Наукові записки вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Вип. 12. Серія: Історія: збірник наукових праць. – Вінниця, 2007. – С. 155.
- ⁵³ Там само. – С. 155.
- ⁵⁴ Голобуцький О., Докунін Ю., Кулик В. Сучасний профспілковий рух в Україні... – С. 56.